

# בטיחות בעבודה : תחקירי בטיחות ועולם המשפט

עו"ד משה מזור

ראש מחלקת ליטיגציה מנהלית וצווארון לבן

גולדפרב זליגמן



מרץ 2018

גולדפרב זליגמן  
עורכי דין | נוסד 1930



**בטיחות בעבודה הוא נושא בעל חשיבות קרדינאלית אשר הפרתו יכולה להביא להטלת סנקציות פליליות ולייתר חשיפות אזרחיות, במקרים בהם המעביד/מנהל העבודה אינו עומד בדרישות הקבועות**

### **בחוקי הבטיחות.**

**1. להציג את המטריה הנורמטיבית החולשת על בטיחות בעבודה ועריכת תחקירי בטיחות.**

**2. לעמוד על הקשר בין הפרת חוקי הבטיחות בעבודה ועולם המשפט, בכלל, ובפרט המשפט הפלילי.**

**3. לעמוד על הקשר בין תחקירי בטיחות לבין החקירה המשטרתית והליכים משפטיים כאשר הופרו חוקי הבטיחות בעבודה.**

## תוכן עניינים:

המסגרת הנורמטיבית

הפרת חוקי  
הבטיחות  
והמשפט הפלילי

על מי מוטלת  
האחריות לקיום  
החוק

הגורמים האמונים  
על חקירת תאונות  
עבודה בהקשר  
הפלילי

מה בין תחקיר  
בטיחות לבין  
חקירה משטרתית

מסירת תחקיר  
הבטיחות לרשויות  
האכיפה

תחקיר בטיחות  
כראיה במשפט  
הפלילי

דוגמאות

כללי אצבע בכתיבת  
תחקיר

# המסגרת הנורמטיבית



## דברי החקיקה הרלוונטיים:

**פקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל-1970;**

- קובעת את סטנדרט ההתנהגות הנדרש בכל הנוגע לבטיחות בעבודה במפעלים.

**חוק ארגון הפיקוח על העבודה, התשי"ד-1954;**

- מורה על הקמתם וסמכויותיהם של מפקחי עבודה, וועדת בטיחות ו/או נאמני בטיחות.

**תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ועדת בטיחות ונאמני בטיחות), התשכ"א-1960;**

**תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ממונים על הבטיחות), התשנ"ו-1996.**

- מטילות חובות רגולטוריות על מעביד, ובכלל זאת החובה למנות ממונה בטיחות במקום העבודה.

## מפקחי עבודה

- חוק ארגון הפיקוח על העבודה, מורה על הקמתו של שירות פיקוח על העבודה, שתפקידו, בין היתר, לפקח על הבטיחות בעבודה, על הגיחות המקצועית ולהדריך את העובדים והמעסיקים.
- קובע כי שירות הפיקוח יהיה מורכב ממפקחי עבודה שימונו על ידי שר העבודה.
- בין סמכויותיו של מפקח עבודה, נתונה לו הסמכות:
  - ✓ לברר את הסיבות והנסיבות של תאונת עבודה.
  - ✓ לתקור בכל עניין הנתון לסמכותו כל אדם הנמצא במקום העבודה.
- מפקח העבודה רשאי לרשום בפרוטוקול תשובותיו של נחקר, ודין הפרוטוקול כדין הודעה אשר ניתנת בפני חוקר משטרה.

## וועדת בטיחות

• בנוסף על מפקחי עבודה, החוק מורה על הקמתה של ועדת בטיחות, אשר תהיה מורכבת - שווה בשווה - מנציגי העובדים והמעסיק.

• בין חובותיה וסמכויותיה של ועדת הבטיחות, מצויה החובה:

✓ לברר סיבותיהן ונסיבותיהן של תאונות עבודה במפעל

✓ להמליץ על אמצעים למניעתן.

## ממונה על הבטיחות

• תקנות ארגון הפיקוח על העבודה מטילות חובה על המעביד למנות ממונה על בטיחות במקום עבודה שחלה עליו

פקודת הבטיחות ומועסקים בו 5 עובדים לפחות או על מבצע בנייה המעסיק 100 עובדים באתרי הבנייה בו זמנית.

• בין תפקידיו וסמכויותיו של ממונה על בטיחות:

✓ לברר סיבותיהן ונסיבותיהן של תאונות עבודה ומחלות מקצוע לצורך הפקת לקחים;

✓ לערוך בכתב ממצאים ומסקנות לאחר הבירור, ולהציע למעביד צעדים למניעת הישנות התאונות;

✓ לוודא הדרכת העובדים באשר לנסיבות התאונה ומחלות מקצוע, והלקחים שהופקו.



## סיכום - אימתי חלה החובה לערוך תחקיר בטיחות ועל מי?

- לברר את הסיבות והנסיבות של תאונת עבודה.
- לחקור בכל עניין הנתון לסמכותו כל אדם הנמצא במקום העבודה.
- רשאי לרשום בפרוטוקול תשובותיו של נחקר, ודין הפרוטוקול כדין הודעה אשר ניתנת בפני חוקר משטרה.

### מפקח עבודה

- החובה לברר סיבותיהן ונסיבותיהן של תאונות עבודה במפעל
- להמליץ על אמצעים למניעתן

### ועדת הבטיחות

- הסמכות לברר סיבותיהן ונסיבותיהן של תאונות עבודה לצורך הפקת לקחים
- לערוך בכתב ממצאים ומסקנות
- ולהציע למעביד צעדים למניעת הישנות התאונות
- לוודא הדרכת העובדים באשר לנסיבות התאונה והלקחים שהופקו

### ממונה על הבטיחות

בהתאם לכך, כאשר מתרחשת תאונה בעבודה, חובה על ועדת הבטיחות וממונה הבטיחות לערוך תחקיר על אודותיה וליתן המלצה בנוגע למניעה של זו.

# הפרת חוקי הבטיחות

## והמשפט הפלילי



## הפרת חוקי הבטיחות והמשפט הפלילי

• ככלל, בקרות תאונת עבודה בה אדם נחבל או מצא את מותו, עולה חשד לביצוע עבירה פלילית.

• במצבים אלה, מספר גורמים במקום העבודה עלולים לעמוד לדין פלילי, וזאת אם התברר כי הם הפרו את חוקי הבטיחות - ובפרט, את פקודת הבטיחות.

• העבירות הרלוונטיות העיקריות הן:

✓סעיף 341 לחוק העונשין - גרימת חבלה ברשלנות:

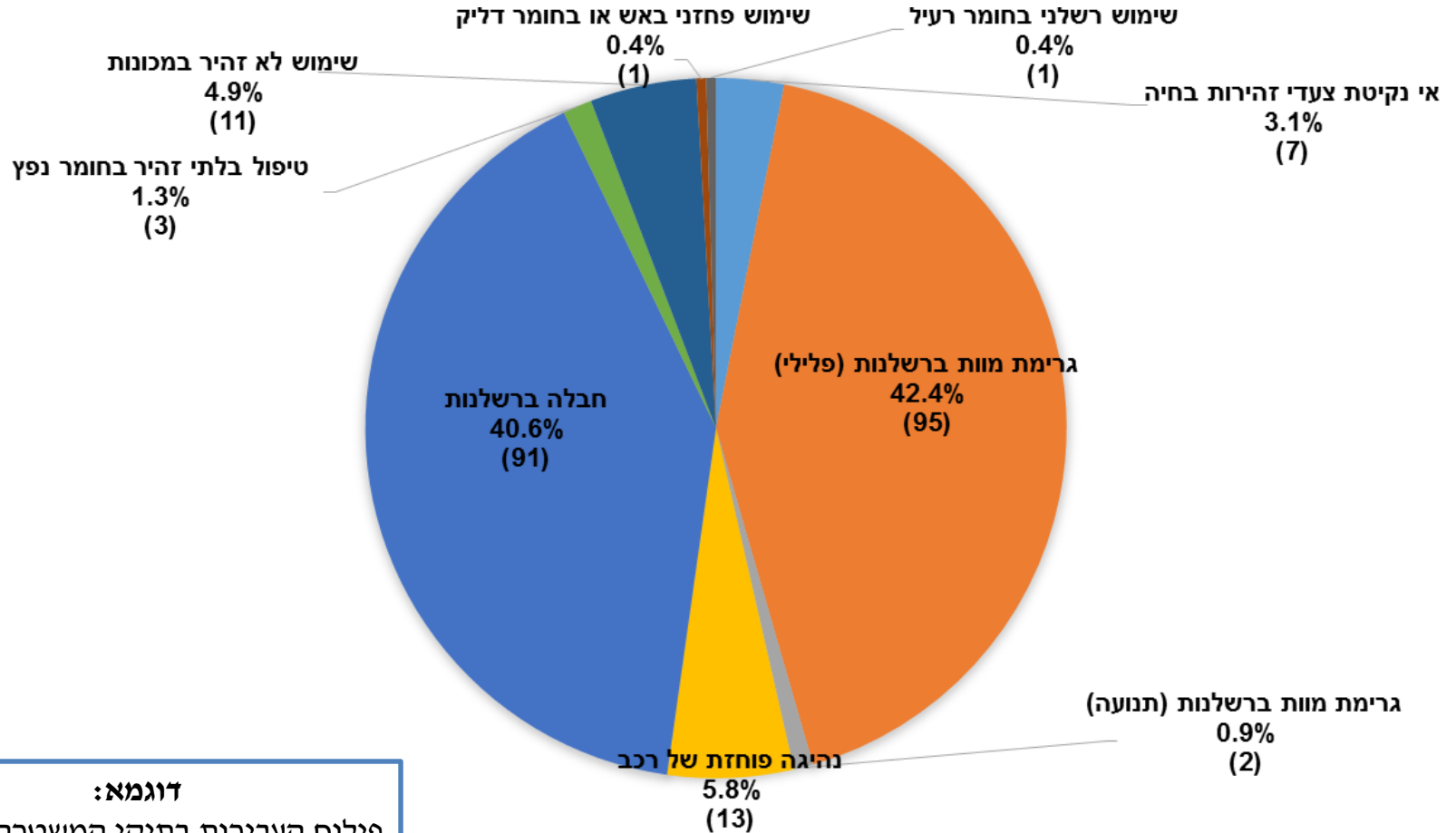
”העושה מעשה שלא כדין, או נמנע מעשות מעשה שחובתו לעשותו, והמעשה או המחדל אינם מן המפורטים

בסעיפים 338 עד 340, ונגרמה בהם חבלה לאדם, דינו – מאסר שנה”.

✓סעיף 304 לחוק העונשין - גרם מוות ברשלנות:

”הגורם ברשלנות למותו של אדם, דינו - מאסר שלוש שנים”.

## הפרת חוקי הבטיחות והמשפט הפלילי



### דוגמא:

פילוח העבירות בתיקי המשטרה שנפתחו בגין חשד לעבירות רשלנות באתרי בנייה בשנים 2010-2015.

## על מי מוטלת האחריות לעבירות בטיחות בעבודה בארגונים?

• ככלל, האחריות לקיום חוקי הבטיחות מוטלת על המעביד.

• לפי חוק בטיחות בעבודה, מעביד יכול להיות תופש המפעל או בעל המפעל.

• משמעות המונח "תופס מפעל" היא רחבה, והכוונה היא, בין היתר, לאדם שמנהל את המפעל בפועל.

• במקרה של תאגיד, ניתן לראות כאחראי לעבירת בטיחות כל אחד מהמנהלים, השותפים או הפקידים האחראים בתאגיד שמעורבים בתהליכי העבודה.

• בענף הבנייה, החוק מטיל את האחריות על מספר גורמים נוספים: מנהל העבודה באתר, מזמין העבודה ו/או הקבלן הראשי.

## הגורמים האמונים על חקירת תאונת עבודה

**גורמים  
פנימיים:**

**גורמים  
חיצוניים:**

**מפקח עבודה**

**ממונה/וועדת  
הבטיחות**

**חקירה  
משטרתית**

## הגורמים האמונים על חקירת תאונת עבודה

- בקרות תאונת עבודה בה אדם נפגע או מצא את מותו, תיפתח חקירה משטרתית.
- האחריות לניהול חקירתן של עבירות פליליות בקשר לתאונות עבודה מוטלת אמנם, על משטרת ישראל, אבל מאחר ומדובר בתחום מורכב הדורש מומחיות, מסתייעת המשטרה במפקחי העבודה.
- בהתאם לנוהל לחקירת תאונות עבודה של המשטרה, בכל מקרה של תאונה עבודה יוזמן מפקח עבודה לזירת האירוע, ועל מפקח העבודה להכין בסוף הבריור דו"ח של ממצאי בדיקתו ומסקנותיו.
- כלומר, הדו"ח של מפקח העבודה ישמש כראיה במשפט פלילי.

**נשאלת, אפוא, השאלה:**

**מה היחס בין התחקיר הפנימי לחקירה המשטרתית?**



## מה בין תחקיר בטיחות לחקירה משטרתית?

- ככלל, יתכן כי הרשויות האמונות על חקירתה הפלילית של תאונת עבודה ידרשו, במסגרת מסירת מידע לידיהן הנוגע לחקירה, לקבל את תחקיר הבטיחות הפנימי.

### נושא זה טרם נדון בפני בתי המשפט בישראל.

- אולם, בפסק הדין שניתן בדנ"פ 5852/10 מדינת ישראל נ' מאיר שמש (פורסם בנבו, 9.1.2012), אשר עסק בשאלת דומה לענייננו - העברתן של הודעות שנגבו מעובדי חברת רכבת ישראל על ידי ועדות בדיקה פנימיות שלה למשטרת ישראל - קבע בית המשפט העליון ברב דעות, כי ההודעות שנגבו מהעובדים יועברו למשטרת ישראל.



## האם ניתן לחייב את מסירתו של תחקיר הבטיחות לרשויות האכיפה?

- משטרת ישראל רשאית לבקש לקבל לידיה מסמכים במסגרת הליך של הזמנה להציג חפץ לפי סעיף 43 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש), וזאת כחלק מחקירה פלילית שהיא מנהלת ולפני הגשת כתב אישום.
- סעיף זה מסמיך את בית המשפט להורות לאדם שברשותו מצוי חפץ שהצגתו "נחוצה או רצויה" לצרכי החקירה או המשפט להתייצב ולהציג את החפץ או להמציאו.
- יצוין, כי נוכח הנטל שהליך לפי סעיף זה מטיל על הפרט, נקבע בפסיקת בית משפט העליון, כי אין להשתמש בו על דרך שגרה (ראה: עניין שמש).

## האם ניתן לחייב את מסירתו של תחקיר הבטיחות לרשויות האכיפה?

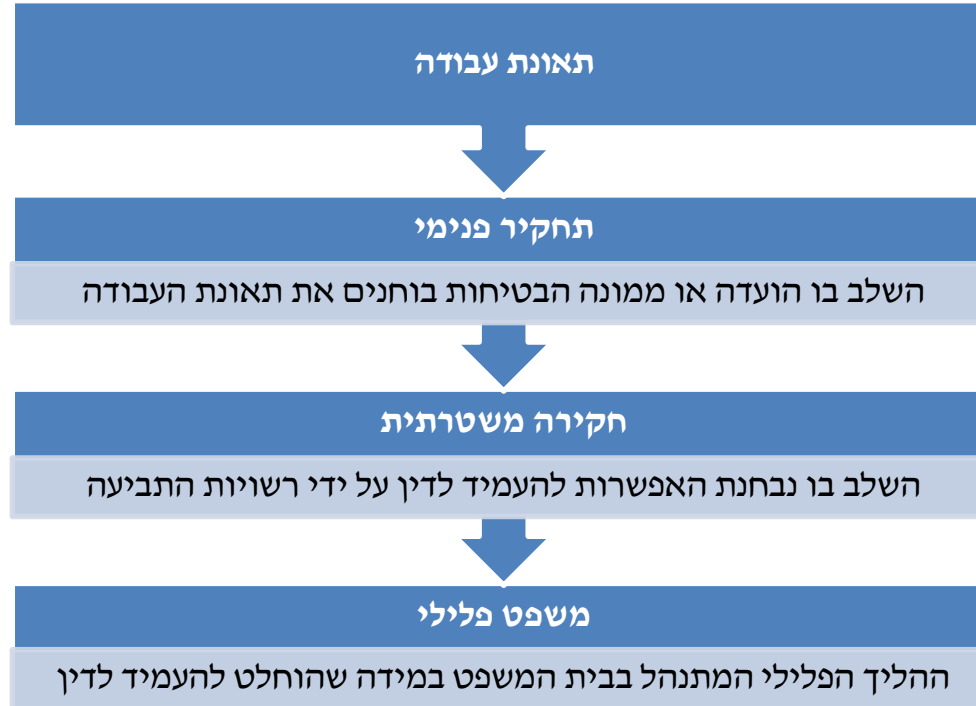
• המבחנים התוכניים למסירת החומר בהליך לפי סעיף זה אינם מחמירים במיוחד.

• כך, לפי סעיף 43 לפקודה, על מנת להעביר את תחקיר הבטיחות לרשויות האכיפה, בית המשפט יתחשב במהות החומר המבוקש, בקיומן של הוראות בחוק או בפסיקה המגבילות את אפשרות השימוש בחומר זה, ובקשר הענייני שבין החומר המבוקש לבין החקירה.

• חשוב לציין, שיקוליו של בית המשפט המתבקש להורות על המצאת חומר למשטרה הדרוש לחקירה לפי סעיף 43 לפקודה, שונים משיקולי בית המשפט הדן בהליך הפלילי לגופו.

## האם תחקיר בטיחות יכול לשמש ראיה במשפט הפלילי?

יש להפריד בין השלבים השונים:



## האם תחקיר בטיחות יכול לשמש ראיה במשפט הפלילי?

• במשפט הפלילי קיימים כללי קבילות ראיות - מערכת של כללים אשר מטרתם לקבוע מה יכול לשמש כראיה במשפט הפלילי ומה לא.

• אולם, לפי סעיף 43 לפקודה, שאלת קבילות החומר כשלעצמה אינה צריכה להתעורר במסגרת החקירה המשטרתית, לכן משטרת ישראל רשאית לעיין, לצרכי חקירה, גם בראיות שאינן קבילות במשפט פלילי.

• העובדה כי המשטרה רשאית להיעזר בראיות שאינן קבילות לצרכי החקירה, אין משמעה בהכרח כי ראיות אלה יוצגו בפני בית המשפט במסגרת ההליך הפלילי.

• לרשויות התביעה נתון שיקול דעת נרחב בדבר הראיות אותן הן מבקשות להציג, ועליהן מוטלת המלאכה "לסנן" את הראיות הבלתי קבילות עוד בטרם הגשת כתב אישום.

## האם תחקיר בטיחות הוא ראיה בלתי קבילה?

- ייתכן ורשויות התביעה יבחרו להגיש כראיה את תחקיר הבטיחות, אולם אז ניתן להעלות טענה כי תחקיר הבטיחות הוא ראייה בלתי קבילה.

- שאלה זו, האם ראייה היא קבילה או בלתי קבילה מסורה לבית המשפט שידון בתום השלבים השונים של החקירה - בהליך הפלילי העיקרי.

- נזכיר, כי יש הבחנה בין תחקיר הבטיחות שערך מפקח עבודה, לגביו החוק קובע במפורש שתשובותיו של נחקר כדין הודעה במשטרה, לבין תחקיר בטיחות פנימי שערך ממונה בטיחות או ועדת בטיחות, לגביו החוק לא קובע דבר.

- לפיכך, ניתן לטעון כי יש לראות בכך הסדר שלילי.

## האם תחקיר בטיחות הוא ראיה בלתי קבילה?

• טעם נוסף לטענה כי תחקיר בטיחות הוא ראיה בלתי קבילה היא פגיעה בזכויות:

✓ הזכות לאי הפללה עצמית - זכות זו מוקנית לכל אדם בין אם הוא חשוד או עד, ובמסגרתה הוא יכול להימנע גם ממסירת מסמכים העלולים להפילו לרשויות או למפקח עבודה.

✓ הזכות להיוועץ בעורך דין – מאחר שלחקירה פנימית יש כללים שונים, כאשר עובד נדרש להעיד במסגרת תחקיר בטיחות פנימי, לא עומדת לו גם הזכות להיוועץ בעורך דין, בניגוד למסירת הודעה במשטרה או בפני מפקח עבודה.

לעומת זאת, כאשר עובד נדרש להעיד במסגרת תחקיר בטיחות פנימי, לא עומדת לו הזכות להיוועץ

בעורך דין ולא להשיב על שאלות מפלילות ובכך להימנע מהפללה עצמית.

## האם תחקיר בטיחות הוא ראיה בלתי קבילה?

• לפי מבחני הקבילות הקבועים בסעיף 12 לפקודת הראיות, על הודאה להיות "חופשית ומרצון".

• **בנסיבות מסוימות, אפשר שהודעה שניתנה במסגרת תחקיר בטיחות לא תעמוד בהגדרה זו, הדבר יתרחש כאשר בחינה של כלל נסיבות העניין תביא למסקנה כי נגרמה פגיעה משמעותית וחמורה באוטונומית הרצון ובחופש הבחירה של הנאשם במסירת הודאתו.**

• **למשל, במקרה בו עובד שמוסר הודעה במסגרת תחקיר בטיחות חשוף לאיום של פיטורים, ניתן לטעון כי הודעה זו לא היתה "חופשית ומרצון".**

## סיכום - האם תחקיר בטיחות הוא ראיה בלתי קבילה?

✓ ככלל, לא תהא מניעה ממסירת תחקיר בטיחות פנימי למשטרה.

✓ שאלת קבילותו של תחקיר הבטיחות הפנימי תעלה רק בשלב המשפט הפלילי, ולא בשלב החקירה המשטרתית.

✓ סיבות אפשריות לאי-קבילות תחקיר הבטיחות הפנימי כראייה:

- הסדר שלילי בחוק
- זכות ההיוועצות עם עורך דין
- הזכות להימנע מהפללה עצמית
- הודעה אינה חופשית ומרצון



## דוגמאות

• משרדינו מייצג בעלים של מפעל ביהודה ושומרון, אשר במסגרת תאונת עבודה במפעלו נהרג עובד.

• לאחר המקרה, המשטרה אספה לידה את כל החומרים הקשורים למקרה, לרבות:

✓ תחקירים פנימיים

✓ תכתובות פנימיות

✓ נהלי בטיחות

✓ רישומי הדרכות שעברו העובדים

• בעקבות החקירה המשטרתית, הוחלט להגיש כתב אישום כנגד בעל המפעל

וכנגד מנהל העבודה במפעל בגין גרם מוות ברשלנות.

## דוגמאות

**לא נמצאה התייחסות לתחקיר הפנימי בפסקי דין פליליים אך קיימת התייחסות מועטה בפסקי דין אזרחיים.**

כך, בת"א (שלום ת"א) 25086-05 בנדה פרג' נ' בית אריזה לפרחים בע"מ (פורסם בנבו, 07.09.2009):

"אי-תחקור האירוע על ידי הנתבעות או ביזמתן, או למצער אי-הבאת ראיה בדבר תחקיר כאמור - כל עמימות בנוגע לאופן המדויק

של התרחשות התאונה נזקפת לחובת הנתבעות".

ובת"א (שלום חי') 12726-05 מיכאל סרבריאניק נ' מועבי שירותי מזון בע"מ (פורסם בנבו, 27.06.2010):

"עוד אוסיף כי אלובין נמנעה מהגשת תחקיר התאונה אשר נעשה בסמוך להתרחשותה ... יש בכך ללמד כי אם היה מוגש תחקיר

התאונה, ישנה אפשרות כי הייתה זו ראיה הפועלת כנגד אלובין".

## דוגמאות

• לא נמצאה התייחסות לתחקיר הפנימי בפסקי דין פליליים אך קיימת התייחסות מועטה בפסקי דין אזרחיים.

כך, בת"א (שלום חי') 29346-03-13 נ. ח. נ' תאופיק קדאח (פורסם בנוב, 31.01.2018):

"אין לי אלא להסיק פעם נוספת בהתאם להלכה הנוהגת כי לו היו מובאים ממצאי התחקיר לעיונו של בית המשפט, כמו גם

עדויותיהם של האנשים שתוחקרו מיד ובסמוך לתאונה, היו אלה פועלים כנגדן של הנתבעות 2 ו-3".

ובת"א (שלום י-ם) 4951/06 אושרי ויקלנסקי נ' על חבלים בע"מ (פורסם בנוב, 17.10.2011):

"ניתן לצפות שבעקבות אירוע חריג ומסוכן של נפילה ממגדל השילוח, אשר היה עלול להסתיים חלילה בתוצאה קשה בהרבה, יערך

על ידי המעביד תחקיר לבחינת הסיבות לאירוע, בעיקר לשם הפקת לקחים. תחקיר שכזה לא הוצג בפני במסגרת הראיות ... העדרו

של תחקיר לבחינת הסיבות לאירוע מעלה את החשש שמא התחקיר לא נערך, או את החשש שאילו היה מוצג בפני בית המשפט,

היה בו כדי להעיד על רשלנות מטעם הנתבעת ועל אחריותה לאירוע."

## כללי אצבע בכתיבת תחקיר

• על אף החשש כי מסירתו של תחקיר הבטיחות לידי המשטרה יכולה להביא לחשיפה פלילית, **אין להחסיר פרטים**

**מתחקיר הבטיחות, שכן פעולה שכזאת עלולה להוות עבירה של שיבוש הליכי משפט.**

• סעיף 244 לחוק העונשין קובע, כדלקמן:

”העושה דבר בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי או להביא לידי עיוות דין, בין בסיכול הזמנתו של עד, בין

בהעלמת ראיות ובין בדרך אחרת, דינו - מאסר שלוש שנים; לעניין זה, ”הליך שיפוטי” - לרבות חקירה פלילית

והוצאה לפועל של הוראת בית משפט.”.

• משכך, יש לכלול בתחקיר הבטיחות את מלוא הפרטים העובדתיים.

## כללי אצבע בכתיבת תחקיר

### המטרה :

לא לייצר חומר ראיתי למשטרה המפליל גורם מעורב בתקרית הבטיחות, איתו תוכל להגיש כתב אישום ואיתו בית

המשפט יוכל להרשיע את אותו הגורם, וכן, בו בעת לא לשבש הליכי החקירה והמשפט.

### לפיכך:

✓ במסגרת התחקיר, יש להתנסח מבלי להפליל אף גורם אשר היה מעורב בתקרית נשוא התחקיר.

✓ בד בבד, אין להעלים נתונים עובדתיים של התקרית. יש לכתוב את עובדות המקרה, כולן, אך בצמצום האפשרי.

# תודה רבה !

